

Spreekbeurtinformatie over wolven

September 2016

De wolf

De wolf (*Canis lupus* in het Latijn) behoort tot de familie van de hondachtigen. Wij beschouwen de wolf als de voorouder van hondenrassen die wij nu als huisdier hebben. Al 10.000 jaar geleden begon de mens de wolf als huisdier te houden. Doorat de mens steeds meer eisen aan het uiterlijk en gedrag begon te stellen werden er steeds meer rassen gefokt. Sommige rassen lijken nog erg op de wolf (bijvoorbeeld de husky), maar bij andere rassen zou je niet meer zeggen dat ze van de wolf afstammen (bijvoorbeeld de chihuahua).

Wolf
Foto: Aaldrik Pot

Husky
Foto: folp free

Chihuahua
Foto: Vinhyana

Hoe ziet een wolf er uit?

De wolf is een grote hondachtige. Hij is stevig gebouwd met lange stevige poten. Hij heeft een rechte rug en een dikbehaarde afhangende rechte staart, met vaak een zwart puntje. De kop is breed, met rechtopstaande spitse oren, die aan de top iets afgerond zijn. De hals en de zijkant van de bek zijn crèmekleurig. De dikke vacht is meestal beige tot rossig bruin, en gaat geleidelijk over in een grijze rug met een donker 'zadel'. Maar er komen veel verschillende kleuren voor (vooral in Amerika), variërend van bijna wit tot zwart. In de winter isoleert de vacht goed, dat betekent dat de wolf lekker warm blijft. In de zomer lijkt de wolf kleiner, omdat de vacht dan minder dik is dan in de winter. Mannetjes zijn meestal iets groter dan vrouwtjes.

kop-romplengte: 80 -160 cm

hoogte: 60-80 cm

staart: 30-50 cm

gewicht: mannetje 20 - 80 kg, vrouwtje: 18 - 50 kg.

Leefwijze

Wolven zijn erg sociale dieren. Ze leven in (familie)groepen. Zo'n groep wordt ook wel een roedel genoemd. Gemiddeld bestaat een groep uit 4-10 dieren, maar groepen van 36 of van maar 2 dieren komen ook voor. Een roedel bestaat meestal uit een alfa-paar (het belangrijkste mannetje en vrouwtje) en hun jongen. Jongen van eerdere jaren mogen blijven, zolang er genoeg te eten is. Vrouwtjes blijven vaak lang bij de roedel waar ze geboren zijn, mannetjes gaan meestal snel op zoek naar een eigen plek. Ook dieren die geen familie zijn mogen zich bij de groep aansluiten.

Wolven die alleen zijn, zijn meestal jong volwassen dieren die op zoek zijn naar een roedel om zich bij aan te sluiten of naar een nieuw territorium om een eigen roedel te stichten. Soms moeten ze honderden kilometers zwerven voor ze een goede plek gevonden hebben.

Roedel wolven in Yellowstone park USA

In een roedel is een duidelijke hiërarchie (rangorde). De leider van de roedel is het alfa-mannetje. Daarna is het alfa-vrouwtje het belangrijkste. Meestal zijn zij ook de enige in de roedel die jongen krijgen. Als er iets met het alfa-mannetje gebeurt neemt het bèta-mannetje zijn plaats in. De laatste plaats is voor de omega wolf. (Alfa en bèta zijn de eerste twee letters van het Griekse alfabet, omega de laatste). De omegawolf heeft toch een belangrijke taak: hij moet de vrede in de groep bewaren. Vaak past de omegawolf ook op de welpen als de andere wolven op jacht zijn.

Als de alfawolf te oud wordt om een goede leider te zijn verliest hij zijn rang. Soms komt er een jongere (sterkere) wolf die de oude uitdaagt tot een gevecht. Degene die wint wordt de nieuwe leider, de ander vertrekt meestal uit de roedel. Maar een alfawolf kan er ook voor kiezen om niet te vechten, maar zijn rang weg te geven aan de wolf die hem uitdaagt. Dan hoeft hij de groep niet te verlaten.

Hoe communiceren wolven met elkaar?

Wolven communiceren met elkaar met geluiden, met geuren en vooral met hun lichaamstaal. Met verschillende lichaamshoudingen en gezichtsuitdrukkingen kunnen wolven elkaar van alles vertellen. Zo kan in een roedel de ene wolf aan de andere laten zien wie de baas is. De dominante wolf (de baas) maakt zichzelf groot, de ondergeschikte wolf maakt zich juist klein of gaat zelfs op zijn rug liggen.

Rangorde onder wolven. Foto: Aaldrik Pot.

Wolven maken allerlei geluiden als blaffen, keffen, grommen, janken en huilen. Het bekendste geluid dat een wolf maakt is "huilen". Hulende wolven zijn niet verdrietig, maar ze communiceren met elkaar met een geluid dat een beetje als huilen klinkt.

Zo laten ze elkaar weten waar ze zijn en wat ze aan het doen zijn. Iedere wolf huilt op zijn eigen toonhoogte, zodat ze elkaar kunnen herkennen en andere roedels ook weten met hoeveel ze zijn. Het huilen is over grote afstanden te horen.

Keffen en blaffen zijn geluiden die wolven maken als er gevaar dreigt. Grommen doen ze als ze geïrriteerd zijn (bijvoorbeeld als ze hun prooi willen beschermen). Janken doen wolven als ze het niet naar hun zin hebben. Dat geluid wordt het meest gemaakt door wolven in gevangenschap.

06. Wolf - Huilen.mp3

07. Wolf - Blaffen.mp3

Ook gebruiken wolven geuren om met elkaar te communiceren. Dit doen ze met de geurklieren die op meerdere plaatsen op het lichaam zitten, en met urine en ontlasting (poep).

Ze gebruiken het vooral om het territorium van de roedel af te zetten. Dit wordt meestal gedaan door het alfa-mannetje. Wolven van andere roedels kunnen dan ruiken waar de grens van het territorium is. Ook kunnen mannetjes aan de urine van een vrouwtje ruiken of ze bereid is om te paren.

Voortplanting en leeftijd

In een roedel wolven paart meestal alleen het alfapaar. Alleen als er heel veel voedsel is mag er nog een andere wolf jongen krijgen. Het alfapaar is meestal monogaam, dat betekent dat ze hun hele leven bij dezelfde partner blijven.

Vrouwtjeswolven zijn maar een keer per jaar loops (net als honden). Dan willen ze paren en kunnen ze drachtig worden. Meestal is dat tussen januari en april. Wolven die in het zuiden wonen paren vroeger dan wolven in het noorden. De draagtijd is 60 tot 63 dagen. De jongen worden dan geboren in een periode dat het warm is en er de eerste maanden voldoende voedsel te vinden is.

Wolf met vier jongen. Foto: FB Bayernwolf.

Gemiddeld worden er zes of zeven welpen (jongen) geboren, maar een of veertien komt ook voor. Dat hangt vooral af van hoeveel er in de buurt te eten te vinden is. De jongen worden geboren in een hol onder de grond.

Als de jongen geboren worden hebben ze al wel een zacht vachtje, maar ze zijn doof, blind en kunnen niet lopen. Ze drinken een paar keer per dag melk bij hun moeder. Na twee weken gaan de oogjes open en krijgen ze hun melktandjes. Dan krijgen ze ook de eerste stukjes uitgebraakt vlees.

Na drie weken gaan de oren overeind staan en kunnen ze beter horen. Ze beginnen dan ook in en voor het hol rond te lopen. Tot die tijd zorgt uitsluitend de moeder voor de welpen, daarna helpt de hele roedel mee met de verzorging en met eten brengen. Pas na een week of acht gaan ze echt naar buiten. Dan zijn de jongen ook helemaal gespeend, dan drinken ze geen melk meer bij de moeder. Ze leren dan door te spelen en zo wordt ook hun plaats in de roedel bepaald. Vanaf een maand of tien gaan ze mee op jacht.

Vrouwtjes zijn volwassen (dan kunnen ze zelf jongen krijgen) na twee jaar, mannetjes na drie jaar. Een in het wild levende wolf kan ongeveer 13 jaar oud worden, maar gemiddeld worden ze maar 5 of 6 jaar oud. In gevangenschap kan een wolf 15 of zelfs 20 jaar oud worden.

Territorium en verblijfplaats

Een roedel wolven heeft een territorium dat ze fel verdedigen tegen andere roedels. Hoe groot een territorium is hangt af van hoeveel er te eten is en van hoe de mens het gebied gebruikt. Een territorium kan variëren van 120 km² tot 2000 km² (ter vergelijking: het IJsselmeer is ongeveer 1100 km²).

De meeste tijd van het jaar trekt een roedel wolven rond, op zoek naar voedsel. Alleen als er jongen zijn die nog niet mee kunnen trekken blijft een roedel in een gebied. De moeder en de jongen wonen dan in een hol. Wolven maken soms zelf een hol, meestal onder stenen of tussen boomwortels en in de buurt van water, maar soms maken ze ook een verlaten vossen- of dassenhol groter.

Jonge wolf bij hol. Foto FB Wölfe in Deutschland.

Leefgebied en verspreiding

Wolven passen zich gemakkelijk aan aan allerlei omstandigheden en ze leven dan ook in veel verschillende habitats (leefgebieden), zowel in gebergten als in laagland, en zowel in bossen als in open vlaktes. Wolven wonen het liefst daar waar weinig mensen zijn, maar soms gaat de mens ergens wonen waar al heel lang wolven leven. Als de mens het leefgebied niet al te erg verandert en mensen en wolven elkaar accepteren dan kunnen ze ook goed in elkaars nabijheid leven.

Verspreiding Wolf 2016. Bron: IUCN Red list.

Vroeger was de wolf een veel voorkomend dier op het hele noordelijk halfrond. Ook in Nederland kwam de wolf tot zo'n 200 jaar geleden algemeen voor. Helaas is door toedoen van de mens het leefgebied nogal veranderd, en is de wolf ruim 150 jaar niet meer in ons land waargenomen.

Pas sinds 2011 zijn er weer drie meldingen van mogelijke wolven in Nederland, waarvan alleen de laatste in 2015 in Drenthe en Groningen zeker op eigen houtje het land in gekomen is.

Als mensen wolven accepteren zouden er wel enige tientallen roedels in Nederland kunnen leven.

Voedsel en jacht

Wolven zijn carnivoren (vleeseters). Doordat wolven meestal met de hele roedel jagen, kunnen ze veel grotere prooien aan dan wanneer ze alleen zouden zijn. Ze eten ook wel hazen en konijnen, maar het liefst jagen ze op hoefdieren, zoals reeën, herten en elanden. Ze volgen een kudde soms al dagen om deze goed te observeren (kijken, luisteren, ruiken) om te zien of er een zwakker dier bij zit. Vervolgens jagen ze net zo lang op de kudde tot ze een mogelijkheid zien om een dier aan te vallen. Vaak is dat een zwak dier, maar het kan ook een gezond dier zijn dat bijvoorbeeld struikelt.

Meestal heeft elke wolf in de jacht een eigen taak waar hij of zij goed in is. Vrouwtjes zijn vaak sneller en brengen de kudde in verwarring, waarna de sterkere mannetjes een dier aan kunnen vallen. Jonge wolven rennen vaak alleen mee om de kunst af te kijken. Helaas voor de prooi duurt het soms vrij lang voor het dier echt gedood is. Niet zelden verwondt of doodt de prooi in de strijd ook een wolf met een hoef of gewei.

Wolf op jacht. Foto: My Friend the wolf.

Bedreiging en bescherming

Wolven staan “aan de top van de voedselketen”. Dat betekent dat ze vooral op andere dieren jagen, maar dat er nauwelijks dieren zijn die een volwassen wolf aan kunnen (hooguit een jong wolfje). De belangrijkste vijand van de wolf is dus de mens.

Dat de wolf steeds minder algemeen is, is deels omdat mensen het leefgebied van de wolf voor andere doeleinden in gebruik genomen hebben en deels omdat mensen de wolf vervolgen. Oorspronkelijk bestond een groot deel van Europa en ook van Nederland uit “wildernis”, een plek waar wolven het prima naar hun zin hadden. Maar steeds meer gebieden worden door mensen ingericht voor wonen, industrie en landbouw, en dan ook nog met veel wegen erdoorheen. Meestal is daar voor wolven niet zoveel te halen, dus moeten ze noodgedwongen een ander of groter leefgebied zoeken. Het is meestal niet gemakkelijk om een plek te vinden waar nog geen andere roedel een territorium heeft en waar niet al te veel mensen wonen. Helaas accepteren mensen de aanwezigheid van wolven vaak niet en schieten ze af. Dat is omdat wolven soms vee aanvallen (als ze verder niks te eten kunnen vinden), of gewoon omdat mensen bang zijn voor wolven. Deze beschuldigingen zijn niet helemaal onterecht, maar worden wel overdreven. Loslopende honden doen vaak meer kwaad dan wolven. Bovendien doen wolven meer goed dan kwaad, doordat ze zwakke dieren doden en voorkomen dat kuddes hoefdieren te groot worden.

Pas in 1982 werd de wolf officieel beschermd in veel landen in Europa en gaat het weer iets beter met de aantallen. In 2014 is de wolf ook in Nederland aangewezen als beschermde soort onder de Flora en faunawet. Deze wet regelt de bescherming van dieren en plantensoorten in Nederland. In andere delen van de wereld is het heel wisselend of de wolf wel of niet beschermd is.

Sporen en waarnemen

Wie zelf echt een wolf wil zien moet veel tijd, kennis en geluk hebben. Gemakkelijker is het om sporen te zien, vooral in de winter in gebieden waar sneeuw ligt. Pootafdrukken zijn meestal goed te zien in de sneeuw. Ze lijken op de pootafdrukken van een grote hond, maar ze zijn iets ovaler. Ze zijn 8-10 cm groot. Maar om echt te kunnen bepalen of het om een wolf of een hond gaat heb je een heel spoor over lange afstand nodig. De keutels van een wolf bevatten veel haren, kalk en botresten en ze zijn gedraaid aan het uiteinde. Omdat wolven ze vaak gebruiken om hun territorium te markeren liggen ze vaak op opvallende plekken als kruispunten en kleine heuveltjes.

Pootafdruk Wolf.

Meer informatie

<http://www.wolvenin nederland.nl>

<https://www.natuurmonumenten.nl/ontdek/grote-wilde-dieren/de-wolf/tien-feiten-over-de-wolf>

<http://www.arkive.org/grey-wolf/canis-lupus/videos.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=ZMuMlcQx9Qc> Engels gesproken

<https://www.youtube.com/watch?v=00MJt1spJ1A> Engels gesproken

<https://www.youtube.com/watch?v=6rBBPKUpC4E> Engels gesproken

<https://www.youtube.com/watch?v=BAkfazw0aAo> Engels gesproken

Gebruiksvoorwaarden

Gebruik van plaatjes en teksten in dit document zijn bedoeld voor werkstukken of spreekbeurten op school of voor intern gebruik bij hobbyclubs. De (gedeeltelijke) inhoud van dit pdf bestand mag hiervoor gebruikt worden zolang het niet verder verspreid of openbaar wordt gemaakt.

Vernoem altijd de bron bij plaatjes en teksten zoals deze in dit bestand zijn vermeld.

Indien dit niet duidelijk is vernoem dan als bron: www.zoogdiervereniging.nl

De zoogdiervereniging verleent geen enkele rechten over inhoud van links naar externe websites in dit document.

De teksten, tekeningen, bewegende beelden, foto, animatie, geluidsopnamen of elk ander audio- en/of visueel object uit dit pdf bestand mogen niet worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotokopie, plaatsing op websites of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs/makers. Neem voor vragen rondom copyright contact op met de webmaster van de Zoogdiervereniging: website@zoogdiervereniging.nl